I. MARC HISTÒRIC I CONCEPTUAL

I.1. EL CONCEPTE DE SOSTENIBILITAT

La problemàtica de la **sostenibilitat** del desenvolupament s'ha integrat amb rapidesa a diversos àmbits de la gestió pública. És d'ús obligat en el camp de la política i s'ha incorporat també en el llenguatge comú. Però què vol dir aquest concepte?

Una bona manera de comprendre què vol dir sostenibilitat i desenvolupament sostenible és prendre com a punt de partida la insostenibilitat. Una activitat, un procés, és insostenible quan la seva dinàmica no pot mantenir-se a llarg termini, a causa dels efectes negatius que produeix sobre l'entorn o bé sobre el seu propi funcionament. Per exemple, l'increment de les diverses formes de pol·lució atmosfèrica pot assolir cotes incompatibles amb la salut, per el que es considera un comportament insostenible. Així, la reducció de la capa d'ozó, la pluja àcida, la pèrdua de biodiversitat, la contaminació de l'aire, el sòl i l'aigua, o bé l'exhauriment dels recursos, tant renovables com no renovables són símptomes clars d'insostenibilitat ambiental, conseqüents del funcionament dels sistemes socials i econòmics.

Degut a la correlació existent entre el desenvolpament socioeconòmic i el medi ambient, el concepte de sostenibilitat es refereix doncs, a la política i estratègia que té com a objectiu un desenvolupament econòmic i social que no es faci en detriment del medi ni dels recursos naturals dels quals depenen les activitats humanes i el desenvolupament. La definició més acceptada de desenvolupament sostenible s'emmarca en l'informe de la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament, l'any 1987, com aquell "desenvolupament que satisfà les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats".

En aquest sentit existeixen uns requisits que s'han d'adoptar, en la pràctica, per assolir un desenvolupament sostenible. Aquests es poden resumir en:

- Atès que la reserva de primeres matèries és finita, el flux de recursos a través de les fases de producció, consum i ús s'ha de realitzar tot aplicant criteris que facilitin i fonamentin una reutilització i un reciclatge òptims, per tal d'evitar el seu malversament i prevenir l'exhauriment de les reserves de recursos naturals;

- La producció i el consum d'energia s'ha de racionalitzar, sobretot en l'ús de combustibles fòssils que són els causants de molts problemes ambientals, com per exemple l'escalfament global del planeta.

- Cal transformar les pautes de consum i de comportament del conjunt de la societat (per exemple en mobilitat, consum energètic, consum d'aigua, etc.)

I.1. L'ARRIBADA DE LA SOSTENIBILITAT A L'AGENDA MUNICIPAL

L'any 1972, quan les Comunitats Europees abordaren per primera vegada el problema de la protecció del medi ambient, els Caps d'Estat i de Govern dels Estats membres van declarar que:

"El creixement econòmic no és un objectiu per ell mateix… s'hauria de traduir en una millora de la qualitat i el nivell de vida"

De la mateixa manera com als anys vuitanta el principal repte de les Comunitats Europees fou la realització del mercat interior, el repte dels noranta és l'assoliment d'un desenvolupament sostenible. Tota activitat humana, econòmica i sòcio-cultural progressa o fracassa segons la qualitat de la relació entre la societat i el món natural i, per això el desenvolupament ho és realment només quan millora la qualitat de vida.

L'informe de la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament, portat a terme per les Nacions Unides per tal d'establir un "programa per al canvi" l'any 1987, conegut com *Informe Brundtland* instava a trobar una via que pogués garantir un progrés indefinit per a tota la humanitat. En aquest sentit l'informe definia per primera vegada i de manera exacta el concepte de desenvolupament sostenible com aquell "desenvolupament que satisfà les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats".

A partir d'aquell moment, tots els documents posteriors assumiren el terme de desenvolupament sostenible, que va ser reconegut, oficialment, a la Cimera de la Terra, celebrada a Rio de Janeiro l'any 1992. És a partir d'aquest moment que la contribució del món local al desenvolupament sostenible es reconeix, concretament en el capítol 28 de la Declaració de Rio de Janeiro, la qual estableix l'Agenda 21 Local com un dels instruments bàsics que han de desenvolupar les comunitats locals - amb una àmplia participació dels seus ciutadans i dels sectors econòmics i socials - per encaminar-se cap a un model de desenvolupament sostenible.

Fruit d'aquesta nova línia d'acció local, i d'acord amb els principis del V Programa d'Acció Comunitària en matèria de Medi Ambient, l'any 1994 se celebra la I Conferència Europea sobre Ciutats i Viles Sostenibles, a la ciutat danesa d'Aalborg, on 80 autoritats locals europees, d'entre elles Terrassa, i 253 representats d'organismes internacionals, governs nacionals, institucions científiques, entre altres estaments, vàrem signar la Carta d'Aalborg i vàrem iniciar la Campanya Europea de Ciutats i Viles Sostenibles (European Sustainable Cities and Towns Campaign).

La signatura d'aquesta Carta ens compromet a impulsar processos d'Agenda 21 Local i a desenvolupar plans d'acció a llarg termini que ens permetin avançar cap a un desenvolupament més sostenible, que tot just hem elaborat. Tanmateix, la participació ciutadana i del teixit econòmic, social i polític en la presa de decisions a escala local és un dels aspectes més insistits en el text.

La Campanya, coordinada pel Consell dels Municipis i Regions d'Europa (CMRE), *Eurocities*, la Xarxa de Ciutats Saludables de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i el Consell Internacional d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient (ICLEI), en cooperació amb la Comissió Europea i el seu Grup d'Experts sobre Medi Ambient Urbà, es crea per fixar l'objectiu de promoure i donar suport a les nostres comunitats en el disseny, desenvolupament i implantació de polítiques cap a la sostenibilitat a través de la provisió de recursos i del foment de l'intercanvi d'experiències.

A Catalunya, el 1997 la Diputació de Barcelona crea la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat, i aquesta es converteix en la plataforma regional de suport local per a Terrassa i per a la resta de ciutats de la província de Barcelona en matèria de medi ambient i sostenibilitat. En efecte, la primera assemblea de la Xarxa va encomanar a la seva secretaria tècnica, el Servei del Medi Ambient de la Diputació de Barcelona, la posada en marxa d'un procés de consultes que permetés definir un sistema d'indicadors de sostenibilitat local a partir del qual els municipis que en formem part poguéssim avaluar la qualitat ambiental municipal.

En aquest sentit es va fer una recerca sobre les propostes de sistemes d'indicadors que s'estaven desenvolupant paral·lelament en altres ciutats europees o institucions, per exemple, els indicadors proposats per la OCDE (Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic), els del grup europeu RESPECT, els de l'Agència europea de Medi Ambient, els de la Comissió per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides, els enunciats pel Fòrum Barcelona Sostenible Cívic, etc., i es va encetar el debat en definir un sistema d'indicadors d'acords amb les característiques socioeconòmiques i geogràfiques de les nostres ciutats.

Finalment, la consolidació d'aquesta iniciativa que moltes ciutats i institucions tot just començàvem a desenvolupar, arriba el febrer de 2000 amb l'aprovació de la Declaració de Hannover, en el marc de la III Conferència Europea sobre Ciutats i Viles Sostenibles. La declaració no només ens instava a intensificar els esforços que permetessin assolir majors quotes de sostenibilitat al món local, sinó que expressava el nostre compromís en l'adopció d'indicadors de sostenibilitat com a eina de treball, que es presentaren sota el nom de "*Towards a local sustainability profile: European Common Indicators*". Aquest és el reconeixement més explícit fet fins el moment pel moviment sostenibilista europeu de la importància de comptar amb un instrument operatiu que permetés passar dels criteris de sostenibilitat a l'avaluació concreta en el territori d'aquells elements que realment informen del seu grau de compliment.

D'acord amb aquestes expectatives europees i fruit del treball començat al 1997, la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat publica a finals del 2000, un primer sistema d'indicadors de sostenibilitat junt amb l'aplicació pilot a 11 municipis de la Xarxa, d'entre els quals s'hi trobava Terrassa.

La ciutat, que des de la signatura de la carta d'Aalborg es va mostrar participativa en les iniciatives europees per al desenvolupament sostenible i a

més conscients de que ja disposem d'un Pla d'Acció Ambiental, hem volgut incorporar aquest model d'indicadors dins de les nostres prioritats en matèria de medi ambient i incitem a la resta de municipis de la província a que també ho facin per tal de compartir les nostres experiències.

I.2. EL SISTEMA D'INDICADORS DE SOSTENIBILITAT DE TERRASSA

El present sistema d'indicadors ha tingut en consideració les propostes fetes per la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat (Sistema Municipal d'Indicadors de Sostenibilitat) i pel grup d'experts de medi ambient urbà de la Comissió Europea ("Towards a local sustainability profile: European Common Indicators"). El nombre total d'indicadors proposats per a Terrassa són 26, els quals es classifiquen segons àrees temàtiques: creixement urbanístic i ocupació del sòl, estructura urbana, protecció d'espais naturals, prevenció de riscos, participació ciutadana en medi ambient, despesa municipal en medi ambient, residus, energia, aigua, contaminació atmosfèrica, contaminació acústica i incendis. Dins d'aquesta primera estructuració, s'analitzen els indicadors i subindicadors que en formen part, i per a cada un d'ells es fa una valoració dels resultats obtinguts en una escala temporal, normalment de cinc anys (1999 – 2003), tot incorporant-ne el càlcul en el que es fonamenten els seus resultats.

S'ha de tenir present, que no tots els indicadors i subindicadors recollits per la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibiilitat i per la Comissió Europea s'han considerat dins de l'estudi de sostenibilitat de Terrassa, degut a la inexistència de dades sobre els temes en concret. Per això, el present estudi és una primera explotació dels materials disponibles i constitueix el punt de partida del compromís de la ciutat en el desenvolupament d'aquests instruments de sostenibilitat.